

SOCIALTJÄNSTFORUM 2017

Dokumentation från konferensen i Göteborg 8 - 9 november 2017

Tema: *Vad står på spel? Om tillit till välfärd och socialtjänst*





Har människor fortfarande tillit till välfärden och våra samhällseliga institutioner? Den frågan var central under Socialtjänstforum 2017 - mötesplats för forskare, beslutsfattare och praktiker.

2017 års Socialtjänstforum hölls den 8 – 9 november på Radisson Blu Scandinavia Hotel i Göteborg. Konferensen samlade ett 80-tal forskare och praktiker. Nio forskare från olika lärosäten i Sverige presenterade aktuella studier inom en rad olika forskningsområden, varpå deltagarna gav forskarna synpunkter på angelägna forskningsfrågor och deras användbarhet.

- Temat för konferensen är sprängande viktigt. Tillit är ett måste för att vi ska kunna nå våra mål om en jämlik stad, sa inledningstalaren Marina Johansson, kommunalråd med ansvarsområdena sociala frågor, IFO, funktionshinder och folkhälsa i Göteborgs stad.

PETER ESAIASSON, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet: "Att ge röst åt de som inte hörs. Att rekrytera boende i utsatta områden till surveypaneler"



Tilliten i samhället skadas av att människor i utsatta områden inte blir hörda. Det menade Peter Esaiasson som arbetar med ett pilotprojekt i stadsdelen Hjällbo med syfte att utveckla metoder för att få människor att vilja delta i enkätundersökningar.

Hjällbo är ett av 61 områden som av polisen har kategoriserats som utsatta, och 89 procent av dem som bor här har utländsk bakgrund. Det finns knappt någon kunskap om hur människor i liknande områden ser på samhället och sin närmiljö. Den forskning som gjorts bygger främst på intervjuer med enstaka individer och lokala företrädare samt på medierapportering.

- Vi har stort behov av surveybaserad kunskap där vi kan följa människors attityder över tid, sa Peter Esaiasson.

Av de omkring 6000 vuxna som är folkbokförda i Hjällbo kunde forskargruppen rekrytera 420 intresserade. Av dem svarade sedan 150 på frågor om bland annat hur de trivs i området och som sitt förtroende för lokala institutioner.

Ladda ner föreläsarnas presentationer



Urban Markström:

[Grindvakt eller hjälpare? Hur psykiskt funktionshindrade och deras organisationer uppfattar socialtjänsten](#)

Hanna Wikström:

[Asylprövning. Trovärdighet och tillit vid bedömning av sexualitet och religiös tro](#)

Björn Andersson: [Social hållbarhet och tillit i bostadsplaneringen](#)

Lars Trägårdh: [Står Sverige inför en Tillitskris? Resultat från Tillitsbarometern](#)

Marta Szebehely: [Att förena valfrihet och jämlikhet? Om kundval och tillit i äldreomsorgen](#)

David Pålsson: [Misstro mot vården, tillit till tillsyn? Statlig kontroll av institutionsvård för barn och unga](#)

Niklas Altermark: Personlig assistans och tilliten till medborgaren

Kerstin Svensson: [Har socialtjänstens tillit till de professionella minskat?](#)



– Vi missar unga alienerade, äldre som inte kommit in i samhället, arga medelålders och människor som inte vill delta på grund av ideologisk eller religiös övertygelse, konstaterade Peter Esaiasson.

MARTA SZEBEHELY, professor i socialt arbete, Stockholms universitet: "Att förena valfrihet och jämlikhet? Om kundval och tillit i äldreomsorgen"



Marta Szebehely har under många år studerat utvecklingen inom äldreomsorgen. Hon konstaterar att när en generell äldreomsorg med jämlikhetsambitioner började införas under 1950-talet blev den mycket populär, särskilt hemtjänsten. De äldre fick mycket tid, kontinuiteten var hög och det fanns gott om handlingsutrymme.

Men efter 1980 har äldreomsorgen förändrats genom åtstramningar, omorganisation och konkurrensutsättning med kundval – samtidigt som policyambitionerna har höjts. Allt färre får hemtjänst och allt färre får plats på äldreboende; sedan år 2000 har var fjärde plats försvunnit. Äldreomsorgen ligger mycket lägre i förtroende än förskola, skola och sjukvård, i bland annat SOM-institutets mätningar.

Marta Szebehely menar att äldreomsorgen riskerar att tappa i tillit genom dessa förändringar.

– En jämlik äldreomsorg efter behov är dock ingen utopi. Men det kräver mer resurser, mer tillit till personalen och en

vaksamhet mot effekter av konkurrens och valfrihet, sa Marta Szebehely.

LARS TRÄGÅRDH, professor i historia och civilsamhälleskunskap, Ersta Sköndal Bräcke högskola: "Står Sverige inför en Tillitskris? Resultat från Tillitsbarometern"



Jämfört med de flesta andra länder har svenskar mycket stor tillit till staten och dess institutioner, konstaterade Lars Trägårdh. Han varnar samtidigt för att det finns tecken på att tilliten i lokalsamhället minskar, åtminstone bland unga och särskilt då gentemot människor med annan religion.

Tillitsbarometern, en befolkningsundersökning som han var med om att starta 2009 och som har följts upp under 2017, visar att antalet personer som anser att människor med utländsk bakgrund blir bättre behandlade av myndigheter ökar.

– Det betyder inte att de blir bättre behandlade. Men det är allvarigt om människor tror det, eftersom likabehandlingsprincipen är central i det svenska samhällskontraktet. Det är viktigt att vi kommunicerar att samma spelregler gäller för alla, sa Lars Trägårdh.



URBAN MARKSTRÖM, professor i socialt arbete, Umeå universitet: "Grindvakt eller hjälpare? Hur psykiskt funktionshindrade och deras organisationer uppfattar socialtjänsten"



Urban Markström menar att det inom mentalvården finns en stor klyfta mellan behov och insatser. En minoritet av dem med behov söker vård och av dessa är det få som får en evidensbaserad

insats.

I sin forskning har Urban Markström tittat på vad som hände i och med införandet av psykiatrireformen 1995.

- Det blev en explosion av nya verksamheter inom kommuner och inom socialtjänsten; boendeverksamheter, boendestöd, sociala träffpunkter och personliga ombud.

Kritiken som följde efter reformen har handlat om stora lokala och regionala skillnader, bristfälligt samarbete inom kommunerna och bristande kunskap och utbildning.

- Kanske är vi nu framme vid något som kan kallas en post-avinstitutionalisering? Vi ser ett ökat fokus på delaktighet, inflytande, återhämtning och evidensbaserade insatser.

I en studie om införandet av valfrihet inom daglig sysselsättning har han analyserat implementeringen av ett marknadssystem inom socialpsykiatrin ur ett policy-, verksamhets- och brukarperspektiv.

- 50 procent kände till marknaden efter 15 månader. 15 procent bytte under uppföljningsperioden (p.g.a. stängning) och det var en signifikant lägre tillfredsställelse med services, sa Urban Markström.

HANNA WIKSTRÖM, docent i socialt arbete, Göteborgs universitet: "Asylprövning. Trovärdighet och tillit vid bedömning av sexualitet och religiös tro"



När personer som flytt till Sverige uppger asylgrunden religion eller sexuell läggning ska migrationsdomstolarna bedöma trovärdigheten i deras berättelser. Hanna Wikström har tillsammans med Rebecca Thorburn Stern genomfört forskningsprojektet "Är det på riktigt? Genuinitetsprövning vid återopande av skyddsskäl" och konstaterar att bedömningarna ofta görs på oklara grunder.

Deras studier visar att det i efterhand kan vara svårt att följa hur domstolarna resonerat. I stor utsträckning saknas det riktlinjer för hur trovärdighetsbedömningar ska gå till.

- Det visar sig att genuin tro eller sexuell läggning behöver uttryckas på specifika sätt för att bedömas som äkta vid asylbedömningar. Det finns ett stort handlingsutrymme att göra egna tolkningar, sa Hanna Wikström.

Formen på berättelsen visar sig ha stor betydelse i domarna. Likaså behöver berättelser innehålla mycket detaljer.

- Objektiviteten saknas. Det här beskrivs av de asylsökanden som ett lotteri.



BJÖRN ANDERSSON, docent i socialt arbete, Göteborgs universitet: "Social hållbarhet och tillit i bostadsplaneringen"



Björn Andersson har medverkat i en studie av bostads- och stadsutvecklingsprojektet Positive Footprint Housing (PFH). Det beskrivs som ett tvärvetenskapligt kunskapslabb och ett fysiskt demoprojekt som

syftar till ökad miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Workshops och seminarier har hållits kring hur byggnader och ytor kan utarbetas för att främja möten, gemenskap och kommunikation. Det handlar om att bygga in socialt kapital och arbeta fram ett förslag med vetenskapligt stöd.

- Social hållbarhet är i hög grad kopplat till hälsa och jämlikhetsfaktorer. Det sägs ofta var den minst utvecklade och beforskade delen i hållbarhet, sa Björn Andersson och poängterade att hållbarhetsdiskussionen på många sätt är knuten till frågorna om såväl systemtillit som tillit människor emellan.

"Bostadsegoismen" visar sig i projektet vara ett problem för tillit och hållbarhet och hur man kan motverka en snedvriden påverkan på bostadsplaneringen.

Så hur har det varit med socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen och deras inblandning i frågor som rör socialt boende?

- Dåligt. Det har varit en hel del kontakt med stadsdelens politiker och tjänstpersoner men ingen från socialtjänsten, sa Björn Andersson.

DAVID PÅLSSON, doktorand i socialt arbete, Stockholms universitet: "Misstro mot vården, tillit till tillsyn? Statlig kontroll av institutionsvård för barn och unga"



Granskningen av institutionsvård har ökat och konkurrensutsättning och Vanvårdsutredningen har här varit pådrivande faktorer för utvecklingen.

Idag saknas en enighet om vad som är god institutionsvård, påpekar David Pålsson, och kunskapen om vad som fungerar i vården är begränsad. I sitt avhandlingsarbete genomför han en granskning av institutionsvård för barn och unga för att ta reda på om den kontroll som sker åstadkommer verkliga förbättringar.

- Granskning har potential att förbättra vården, men det kan vara svårt att kontrollera vissa kärnvården. I teorin är tillsynen ett kraftfullt styrmedel men i praktiken är den mer återhållsam och diskussionsbaserad, sa David Pålsson.

Av de tillsyns- och tillståndsbeslut som han granskats för perioden 2010-2017 framkom att personalaspekter, kontrollsystem och barns delaktighet är vanligt återkommande områden för tillsyn.

HVB-personalens egna reflektioner kring tillsynens betydelse pekar bland annat på att den är en trygghet och en form av garanti för att arbetet utförs på rätt sätt. Men det finns också exempel där lösningar som personalen tyckte fungerade bäst utifrån barnets synvinkel krockade med tillsynskraven.



NIKLAS ALTERMARK, fil. dr i statsvetenskap, Lunds universitet: "Personlig assistans och tilliten till medborgaren"



Niklas Altermark har i sina studier genomfört en analys av hur nedskärningspolitiken inom assistansområdet har legitimerats genom regeringens retorik

och argumentation. Studien inkluderar funktionshinderpolitisk kommunikation från regeringen fram tills hösten 2016.

I den politiska kommunikationen är tilliten ett underliggande stråk; den bristande tilliten till medborgaren, misstänkliggörandet av medborgaren, är återkommande teman, konstaterar Niklas Altermark.

I Sverige tillämpas den så kallade Expertmetoden för att uppskatta hur mycket fusk som förekommer inom assistansområdet. Metoden har tidigare använts inom naturvetenskapen men aldrig för att undersöka mörkertal eller bidragsfusk.

- I våra studier kunde vi inte hitta ett enda fall där denna metod besvarat samhällsvetenskaplig problematik. Det är som att använda en våg för att mäta hur lång någon är!

- Min bedömning är att detta är en skamfläck för det svensk kommitté- och utredningsväsendet. Idén om att det fuskas härrör ifrån några individer som sitter och gissar tillsammans. Vi har egentligen ingen aning om hur stort fusket är och det fusk som faktiskt har bevisats befinner sig på promillenivå, sa Niklas Altermark.

www.socwork.gu.se/socialtjanstforum

KERSTIN SVENSSON, professor i socialt arbete, Lunds universitet: "Har socialtjänstens tillit till de professionella minskat?"



Både allmänhetens och andra professioners förtroende för socionomer har ökat, enligt studier av tidsperioden 1995–2010. Det sa Kerstin

Svensson när hon presenterade en överblick av det professionella landskapet för socionomer och utvecklingen av den sociala regleringens fält.

- För professionella generellt syns ett ökat förtroende och allra mest för socionomer, tillsammans med psykologer och ekonomer, sa Kerstin Svensson.

Socionomrollen har gått ifrån att handla om ett medborgerligt engagemang till rollen som utbildad tjänsteman; från engagemang till expertis; från sociala frågor till individuella problem; från socialvetenskap till psykologi/psykiatri.

- Socionomer sticker egentligen inte ut jämfört med andra professioner. Staten har en stor roll i alla professioners utveckling i Sverige. Det som skiljer socionomer är det tydliga organisationsberoendet; socionomer kan inte utöva sitt yrke utan att tillhöra någon organisation, sa Kerstin Svensson.

Kuratorer, däremot, har en mer tydlig sammanhållning utifrån att de har en specifik kognitiv bas, grundad i psykoterapeutisk kunskap. Detta angav Kerstin Svensson som ett troligt skäl till att kuratorerna nu blir först ut med yrkeslegitimation.

Text och bild:
Jenny Meyer, Helena Östlund